

EL COL·LEGI DEL CARRER DE GALILEU, DE TERRASSA (1933-1955)

Rosa M. Masana i Ribas

Introducció

Considerem que aquest centre va impartir docència durant uns vint-i-dos anys i, amb tot, gairebé no va deixar empremta a la nostra ciutat. Ha estat gràcies a testimonis personals i a la revisió de la documentació dipositada a l'Arxiu Històric Comarcal de Terrassa que podem reconstruir de forma aproximada la seva trajectòria i alhora omplir una petita parcel·la sobre la història local de la ciutat.

Ubicació

Aquest centre estava situat al final del carrer de Galileu, a la zona nord, al xamfrà amb la Rambla d'Ègara, a l'indret on actualment hi ha un bloc de pisos amb la numeració del 286 al 288. L'illa d'habitatges confronta amb el carrer de Vázquez de Mella pel costat esquerre, i al cantó dret hi ha la petita placeta que actualment té una màquina de tren, just on comença perpendicularment el carrer de Pasteur. Segons diuen, aquesta finca era propietat dels senyors Perich; d'aquí ve que també s'hagués conegut l'escola pel mot de can Perich. L'entrada principal era pel carrer de Galileu, però tenia una segona sortida a la part del darrere que corresponia al pati i donava a la Rambla, l'«avenida del Caudillo».

Any 1933: creació a Terrassa de nous centres escolars

Com a dada orientativa cal dir que l'any 1930 a Terrassa hi havia 39.975 habitants i cal suposar que una majoria d'infants tenien dificultats per a accedir a la docència pública. Per aquest motiu la Comissió de Cultura de l'Ajuntament, el 26 de setembre del 1931, fa una petició formal al consistori perquè sol·liciti al Ministeri d'Instrucció Pública la creació de places escolars, amb el requeriment que puguin igualar-se a les millors de la privada.¹

La petició va arribar a bon terme perquè el 6 de octubre del 1933, el batlle de la ciutat lliura a la senyora Dolors Tenas, inspectora de la zona, quatre actes relatives a la creació definitiva de cinc escoles als indrets següents: carrer Major de Sant Pere, 20 (una escola unitària de pàrvuls); carrer de Galileu, 286; carrer del Pla de l'Ametllera, 77, i dues escoles al carrer de Baldrich, 63. Aquell mateix any la ciutat ja disposava de cinc-centes places de parvulari; amb l'obertura dels nous centres es va incrementar a mil el nombre d'infants que es

van poder escolaritzar. Un fet important per a les famílies amb pocs recursos econòmics.

Un mes després de l'obertura de l'escola del carrer de Galileu, el 2 de novembre del 1933, hi va haver una inspecció sanitària, amb resultat satisfactori.² L'autorització de funcionament va ser publicada a la *Gaceta de Madrid* del 19 de setembre del 1933. Revisant-ne el contingut, ens assabentem que amb aquesta mateixa resolució s'autoritza l'obertura d'un total de 609 escoles repartides per tot l'Estat espanyol, segons la normativa de les reials ordres del 21 d'abril del 1917, signades pel senyor Santiago Pi i Suñer, director general de Primera Ensenyança.

Estructura de l'edifici i professorat

L'escola estava formada per tres classes: una d'unitària de noies (l'aula número 6), una d'unitària de nois (la número 7), i una de pàrvuls mixta (la número 8). Disposava d'un pati ampli amb arbres, idoni per a jugar a les hores de lleure, dues comunes o sanitaris, una font i dues habitacions on es guardaven estris diversos; una d'aquestes era anomenada «el cuarto de les rates» i sovint algun mal estudiant s'hi passava el matí o la tarda.

Fotografia del pati de l'escola, des del qual es pot observar la fàbrica Aymerich i Amat, actual Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya. *Fotografia Documental Gràfica/Arxiu Municipal de Terrassa, ref. 32.339.*

Pel que fa al professorat, per manca de documents desconeixem si dos dels professors exercien a l'escola des dels inicis, ja que no és fins als anys quaranta que comencem a trobar alguns certificats que ens ajuden a situar-nos en l'època.

Sabem que les classes de l'aula unitària de nois eren impartides pel professor Martí Poch i Gramunt, nascut el 7 de maig del 1888 a l'Espluga de Francolí. Durant la seva estada a Terrassa va viure al número 99 del carrer del Nord (abans, carrer de Calvo Sotelo).³ Inicialment pensàvem que podríem saber quelcom més d'aquest professor mitjançant les gestions d'una seva col·lega, però finalment no ha estat possible.

A partir de l'any 1946, la professora de l'aula de nenes era la senyoreta Maria Julià i Amat, que segons ella mateixa ens explica va estudiar docència a l'Escola Nacional de Magisteri de Barcelona. Va debutar exercint de professora a Pineda de Mar, després d'haver aprovat les oposicions oficials, però com que era terrassenca, en convocar-se un nou concurs per obtenir plaça a viles de més de 10.000 habitants va demanar un trasllat de població i efectivament va poder escollir Terrassa. El seu nomenament consta el dia 26 d'octubre del 1946, amb destinació a l'aula unitària de nenes número 6.

Tenia aproximadament uns quaranta-cinc alumnes d'una edat compresa entre els 6 i 14 anys. Va exercir-hi durant 9 anys, ja que l'any 1955 va sol·licitar una excedència voluntària.⁴

La senyora Magdalena Badia amb cinquanta-un alumnes de la classe de pàrvuls, el 1954.
Fotografia cedida per Rosa M. Masana.

L'aula mixta de pàrvuls, la número 8, la portava la senyoreta Magdalena Badia i Font. Sovint les aules rebien el nom del professor; així, doncs, els antics alumnes diuen que anaven a la classe de la senyora Magdalena, del senyor Poch o de la senyoreta Julià.

La senyora Badia era de Lleida i no sabem des de quan vivia a Terrassa; és possible que a partir del 1933, l'any d'obertura de l'escola. Gràcies als documents de l'Arxiu,⁵ sabem que la senyora Magdalena va assistir durant la República a classes de català amb els professors Delfi Dalmau i Janer i Neus Bohigas i Masoliver. Pocs anys després el català quedaria suprimit de les aules.

Tenia el domicili al carrer de l'Infant Martí, número 67, en una casa de lloguer on actualment hi viu una família que l'havien coneguda; ens expliquen que l'anterior propietari de la finca va posar-la en venda i tot seguit va donar-li un any de temps perquè la deixés lliure. D'acord amb els nostres càlculs, la senyora Badia tenia llavors uns setanta anys i cap familiar pròxim, només una neboda que vivia a Tarragona. Sembla que la senyora Magdalena dubtava de si anar a viure amb ella o no, però abans de prendre una decisió respecte d'aquest canvi de vida li va sobrevenir la mort.

Les «Concentraciones de Verano»

Mitjançant la revisió de documents, hem pogut saber que durant l'estiu la majoria de professors feien classes complementàries, en un període comprès entre l'1 de juliol i el 15 de setembre. Prèviament havien de lliurar una instància al senyor «Jefe del Negociado de Cultura del Excelentísimo Ayuntamiento de la ciudad», per sol·licitar-ne l'autorització.

L'objectiu d'aquestes classes era d'escolaritzar els nens i nenes que encara no havien assistit a classes, i al mateix temps, així resta explicat, «elevar la moral y afirmar los principios básicos del Nuevo Estado, Dios y Patria».⁶

Per aquesta tasca rebien una recompensació econòmica de 10 pessetes diàries per sis hores de classe, 800 per cada trimestre.

La senyora Magdalena, durant els anys 1944, 45, 46 i 47, mitjançant la presentació d'un imprès estàndard, formalitza la seva negativa a impartir classes en període d'estiu fent-hi constar «no puede». Aquesta disculpa formal feta per la senyora Magdalena suggereix la possibilitat que els professors estiguessin obligats a realitzar les esmentades classes, però també hi cap la possibilitat que els interessés per complementar el seus ingressos.

Festa de final de curs

Era costum que en finalitzar el curs se celebrés un acte oficial, presidit per professorat i autoritats, al cinema Alegria del carrer de la Rasa, avui inexistent.

Consistia en un discurs i el repartiment de premis per als alumnes que havien estat més estudiosos durant el curs.

Els dos primers premis consistien en dues caixes de fusta de doble compartiment, amb un mànec de ploma, un llapis i una goma cada un d'ells; en total el preu era de 15,75 pessetes.

Els dos segons premis consistien en dues caixes de colors Museum, de 13,25 pessetes, i dos quaderns de dibuix marca «Tú pintarás», de 2,75 pessetes.

Els dos tercers i quarts premis consistien en quatre caixes de colors Museum. Per als restants premis s'havien preparat sis caixes de colors Àncora, de 5,95 pessetes, i sis quaderns Salvatella, d'1,25 pessetes.⁷

També es lliuraven diplomes als alumnes que havien obtingut la qualificació d'excel·lent; al model adjunt podem veure-hi la lletra cal·ligràfica i la signatura de la senyora Magdalena Badia.

Tancament de l'escola

Amb certesa no sabem l'any que va deixar de funcionar aquest centre docent, però d'acord amb les fotografies de què disposem, l'any 1954 encara acomplia la seva funció.

Un document que ens pot servir de referència és la factura d'una jardineria de Terrassa lliurada a l'Ajuntament pels treballs d'arranjament de la placeta on hi figura la màquina de tren abans esmentada.⁸ La factura correspon a l'any 1956 i possiblement coincideix amb la nova urbanització de la zona, o sigui que amb un marge d'error poc important podríem situar la clausura del centre per enderrocament de l'edifici entre el 1954 i el 1956.

NOTES

1. M. SUÑOL. «Estudio sociológico de Terrassa y sus aspectos problemáticos». Document mecanografiat, juny 1964. Biblioteca Central de Terrassa.
2. Arxiu Històric Comarcal de Terrassa (AHCT). Construccions escolars 1931-33, capsa número 54.
3. AHCT. Padró municipal d'habitants, any 1955, districte I, p. 82.
4. Conversa amb la professora Maria Julià i Amat.
5. AHCT. Ensenyament, 1875-1984, capsa núm. 11.
6. AHCT. Ensenyament, capsa núm. 74, apartat «Concentraciones de Verano», 1940-1955.
7. AHCT. Festes de fi de curs de les escoles nacionals, 1945-1961, capsa núm. 74.
8. La màquina de tren de vapor, en commemoració de la primera arribada a Terrassa l'any 1856, no es va instal·lar a la placeta fins al 1968.